

Kuntaliiton ajankohtaiset

Lammin päivät 2024, Lammin biologinen asema 10.10.2024

Tommi Maasilta, ympäristöpäällikkö, yhdyskunta ja ympäristö –yksikkö, Kuntaliitto

**Kunnat luovat
perustan
asukkaidensa
hyvälle elämälle.**

**Kuntaliitto tekee
työtä, jotta kunnat
onnistuvat
tehtävissään.**

Kuntaliiton missio

KUNTA
LIITTO

Kuntaliiton ydintehtävät

Suomen Kuntaliitto on kaikkien kuntien ja kaupunkien **toimintaedellytysten turvaaja ja kehittäjä.**

Edunvalvontamme on ennakoivaa ja oikea-aikaista, tietoon perustuvaa vaikuttamista.

Tunnistamme kuntien edunvalvontatarpeita, arvioimme päätösten kuntavaikutuksia ja edistämme kuntien etua päätöksenteossa sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla.

Teemme edunvalvontatavoitteitamme tukevaa kehittämistyötä.

Neuvontapalvelumme ovat jäsen- ja sopimusasiakkaillemme sekä muille asiakkaille tarjottavaa digitaalista ja henkilökohtaista asiantuntijapalvelua.

Tuemme kuntia hyvän ympäristön suunnittelussa ja toteuttamisessa, sekä arjen palveluiden järjestämisessä kuntalaisille ilmastonmuutosta hilliten, siihen varautuen ja digitalisaatiota hyödyntäen.

Tavoitteenamme on terveellinen, turvallinen ja luonnoltaan monimuotoinen elinympäristö sekä hyvinvointia tukeva ja toimiva yhdyskunta.

Miira Riipinen, johtaja
Yhdyskunta ja ympäristö -yksikkö

**Kestävä
yhdyskunta ja
ympäristö**

Maapolitiikka, maankäytön
suunnittelu, kaavoitus

Asuminen

Rakennusvalvonta

Liikenne ja liikkuminen,
joukkoliikenne

Katujen suunnittelu, rakentaminen,
kunnossapito

Rakennetun ympäristön
digitalisaatio

**Toimiva
liikenne-järjes-
telmä ja
tekninen
infrastrukturi**

Energiantuotanto ja -jakelu

Vesihuolto

Jätehuolto

Toimitilat

Ympäristönsuojelu, ilmasto-
ja luontopolitiikka,
ympäristöterveys

Turvallisuus,
varautuminen

Yhdyskunta ja ympäristö yksikkö

Maankäyttö ja ympäristö
Tekniikka ja turvallisuus

Ari Korhonen
Turvallisuus

Tiina Hartman
Maapolitiikka

Mikko Simpanen
Toimitilat

Tommi Maasilta
Ympäristönsuojelu

Kaisa Mäntynen
Ympäristöterveys

Miira Riipinen
Johtaja

Päivi Tiihonen
Rakennetun ympäristön DIGI

Karri Wickholm
Suunnittelija, ma
Maankäyttö ja rakentaminen

Paavo Taipale
Yhdyskunta-
tekniikka,
vesihuolto

Laura Hassi
Asuntopolitiikka

Anne Jarva
Maankäyttö ja
kaavoitus

Johanna Vilkuna
Liikenne

Tuulia Innala
Jätehuolto ja
Kiertotalous, Hulevedet

Vesa Peltola
Energia

Paula Mäenpää
Rakennusvalvonta
ja rakentaminen

Pauliina Jalonen
Ilmastomuutos

Minna Puura
Assistentti

Marko Nurmikolu
johtava juristi

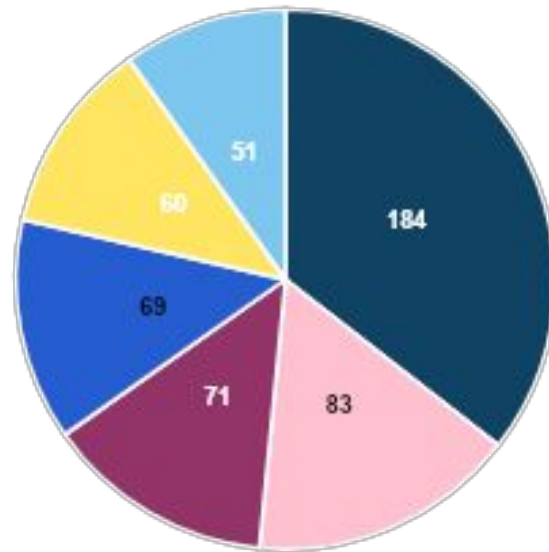

Minna Mättö
juristi

Kärkitavoitteemme vuonna 2024

- Kuntien toimintaa jäykistävää sääntelyä eli **normeja kevennetään**, kokeilut mahdollistetaan.
- Kuntien rooli **EU päätöksenteon** toimeenpanijana tunnistetaan ja sitä tuetaan
- **Rakennetun ympäristön** lainsäädännöstä tehdään eheä kokonaisuus. Kuntien **kaavamonopoli, rahoitus** yhdyskuntarakentamiselle sekä **joustavat** rakennusvalvonnan palvelut turvataan.
- Kuntien ja kaupunkiseutujen edellytykset toteuttaa ja kehittää toimivaa ja kestävä **liikenneinfraa, joukkoliikennettä ja muita liikkumispalveluita** alueellaan on turvattu.
- Kunnan vastuulla olevan **kriittisen infrastruktuurin merkitys ja omistajuus** tunnistetaan ja niihin liittyvien maksu- ja verorahoitteisten palvelujen taloudelliset järjestämisedellytykset lainsäädännössä turvataan.
- Kuntien **varautuminen** on ajan tasalla ja resursoitua, ja **kriittinen infra häiriösuojattu**.
- Kunnan **kiinteistökantaa** on korjattu, uudistettu ja mitoitettu palvelutarpeen mukaan.
- **Viranomaistehtävät** (ympäristöterveydenhuolto, ympäristönsuojelu, rakennusvalvonta, jätehuolto) järjestetään joustavasti alueelliset erot huomioiden
- Kuntien kyky vastata **ilmastonmuutokseen, energiamurrokseen ja luontokatoon ja digitalisaatioon** vahvistuu

Normien keventämisen ehdotukset (537) aiheittain

■ Sivistys
 ■ Päätöksenteko ja hallinto
 ■ Työllisyys ja elinkeinot
 ■ Luvat ja valvonta
 ■ Maankäyttö ja infra
 ■ Digitalisaatio ja tieto

Kasvatus ja koulutus	178
Työllisyys ja elinkeinot	71
Digitalisaatio, tiedonhallinta ja tietosuoja	51
Maankäyttö ja kaavoitus	43
Hallinto	33
Päätöksenteko ja demokratia	23
Rakentaminen	23
Ympäristönsuojelu	23
Ympäristöterveydenhuolto	23
Hankinnat	18
Jokin muu tehtäväala	17
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	9
Vesihuolto	6
Joukkoliikenne ja kuljetukset	4
Jätehuolto	4
Kirjastot, kulttuuri	4
Asuminen	2
Liikunta ja nuoriso	2
Varautuminen	2
Kadut ja yleiset alueet	1

Ympäristönsuojelu

- Poistetaan kunnan ympäristölupaviranomaiselta velvollisuus pyytää lausuntoa kunnan terveydensuojeluviranomaiselta.
- Siirretään viimesijainen vastuu pilaantuneiden alueiden selvittämisestä ja puhdistamisesta valtiolle (YSL 133.3 §) ja siirretään öljyvahinkojen jälkitorjunnan vastuu pelastuslaitokselle (HVA) tai valtiolle (Pelastuslaki (379/2011) 40 §, 111 a §)
- Siirretään ojitusasiat valtiolle
- EEJ-ratkaisut uudelle viranomaiselle

Ympäristönsuojelun norminpurku-tilanne ja mahdolliset kokeilulait

Kunnan viimekätinen vastuu PIMA-asioista => ei jatkoon, edistetään muuten edunvalvonnassa

- Ei sovellu kokeilulaiksi
 - Kuitenkin tärkeä asia edistää muuten
 - PIMA-viranomainen ei ole määrännyt kuntia YSL 133.3 §:n nojalla, eli kunnat toimineet vapaaehtoisesti tai maankäytön muutosten yhteydessä.
-
- Valvontaviranomaisten seuraamusmaksu pienissä hallintopakkoasioissa => jatkoon
 - Voidaan esittää ministeriöiden normiryhmissä => tulisi pääasiassa edistää substanssilainsäädäntöryhmissä (esim TSL)
 - YSL, MAL

TOSU-luonnos: Vaikutamme viranomaistehtävien hoitoon liittyvään lainsäädäntötyöhön sekä tuemme kuntia kuntien välisessä yhteistyössä

Vaikuttavuustavoite: Viranomaistehtävät järjestetään joustavasti alueelliset erot huomioiden.

Toteutamme ympäristönsuojelun hallintokyselyn ja käynnistämme sen pohjalta "kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tulevaisuus"-projektin.

Ympäristönsuojelun hallintokysely 2025

- Kyselyn suunnittelu loppuvuosi 2024
 - Työpaja kuntaryhmän kanssa, jossa suunnitellaan kyselyn sisältöä/uudistamista.
 - Ti 26.11. klo n. klo 9.00-15.00 Kuntatalolla (etämahdollisuus).
- Kysely auki tammi-helmikuun vaihde (2-3 vk ennen talvilomia?)
- Analyysi kevään aikana
- Alustavia tuloksia FCG:n ympäristönsuojelun viranomaispäivillä 10.6.2025
- Raportti valmis kesälomien jälkeen

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tulevaisuus

- Käynnistämme hallintokyselyn tulosten pohjalta hankkeen jossa pohditaan kuntien kanssa kunnan ysvo:n tulevaisuutta
- Ympäristönsuojelun rooli kunnissa on kasvanut, mutta resurssit eivät
- Uutta lainsäädäntöä ja valvottavaa jatkuvasti (mm. EU), mm. puhtaan siirtymän haasteet kunnissa
- Kuinka paljon valvontaresursseja tulisi olla?
 - Minimiresurssit/kunnallinen itsehallinto/kuntien tehtävien eriytyminen?
- Kuntien lumo-työn merkityksen kasvu
- Edistämistehtävät usein samojen viranhaltijoiden vastuulla kuin ympäristövalvonta
- Sähköiset järjestelmät
- Viranomaisten toimivaltarajat (Tesu-hanke)

Vaikuttaminen hallitusohjelmaan/lainsäädäntöön

Hallintokysely 2021

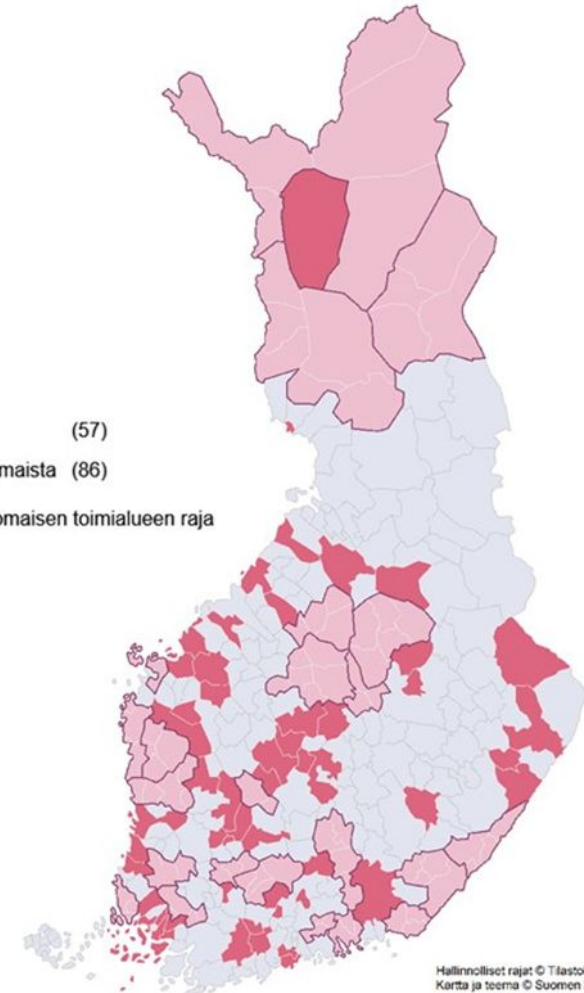
Kuntien ympäristönsuojelun hallintokysely 2021

<https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2021/2129-kuntien-ymparistonsuojelun-hallintokysely-2021>

- Kyselyssä edustettuna 143 kuntaa, eli n. 50 % Manner-Suomen kunnista.
 - 57 koski yksittäistä kuntaa ja 23 kuntien yhteistä ympäristönsuojeluviranomaista
- Ympäristönsuojelun henkilöresurssit ovat edelleen vähentyneet
- Viranhaltijoiden painostus on lisääntynyt
- Yli neljäsosa kyselyyn vastanneista koki, että riippumattomuus on joskus uhattuna.
- Ympäristönsuojelun sähköinen asiointimahdollisuus on käytössä vain 16 prosentilla vastanneista yksiköistä.

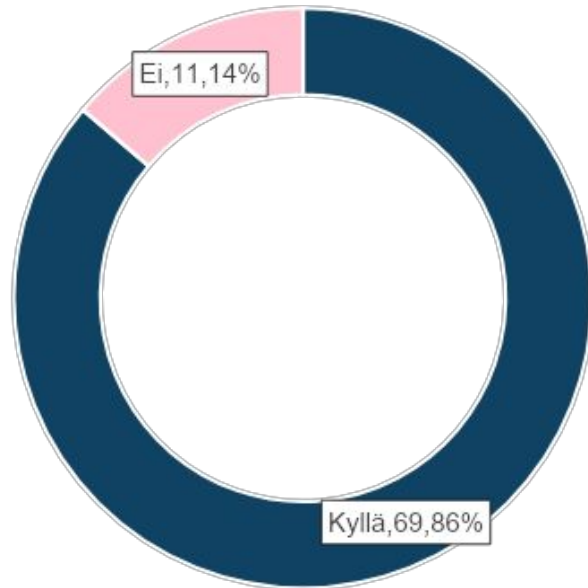
Kyselyyn vastanneet kunnat
Vastaus koskee

	Yksittäistä kuntaa	(57)
	Yhteistä ympäristönsuojeluviranomaista	(23)
	Yhteisen ympäristönsuojeluviranomaisen toimialueen raja	

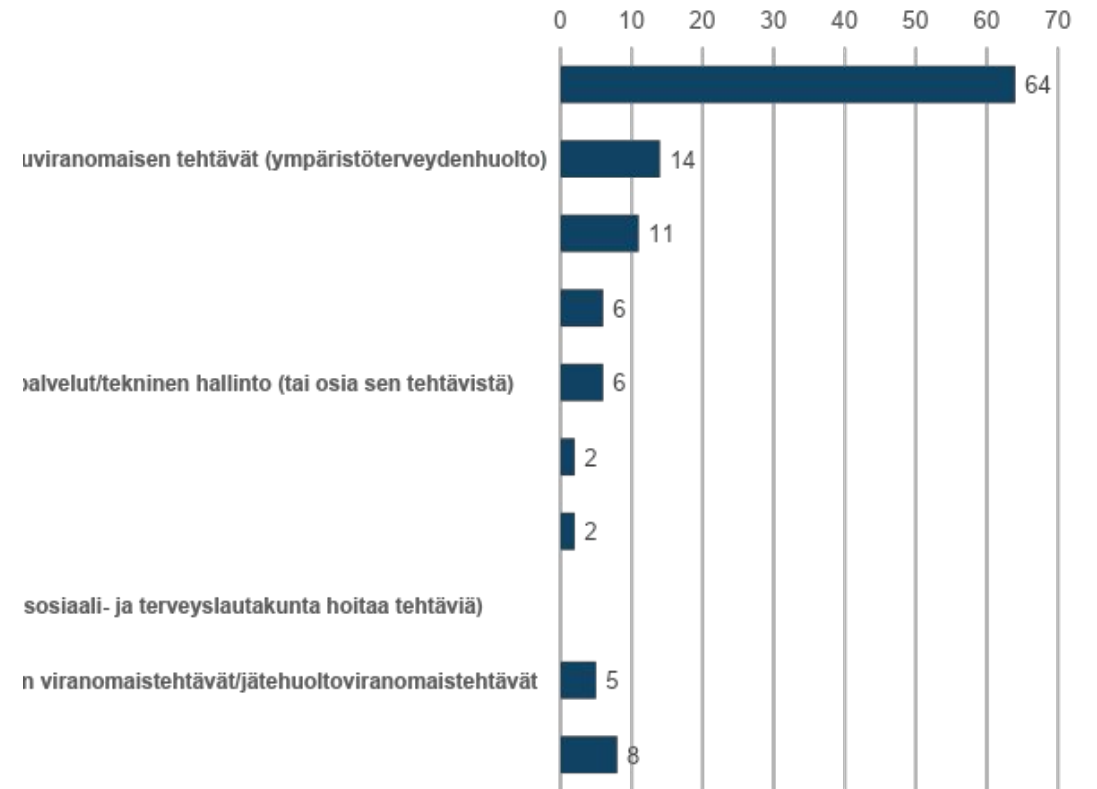

Toimielimen tehtävät

Hoitaako ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävistä
vastaava toimielin myös muita kunnan tehtäviä?

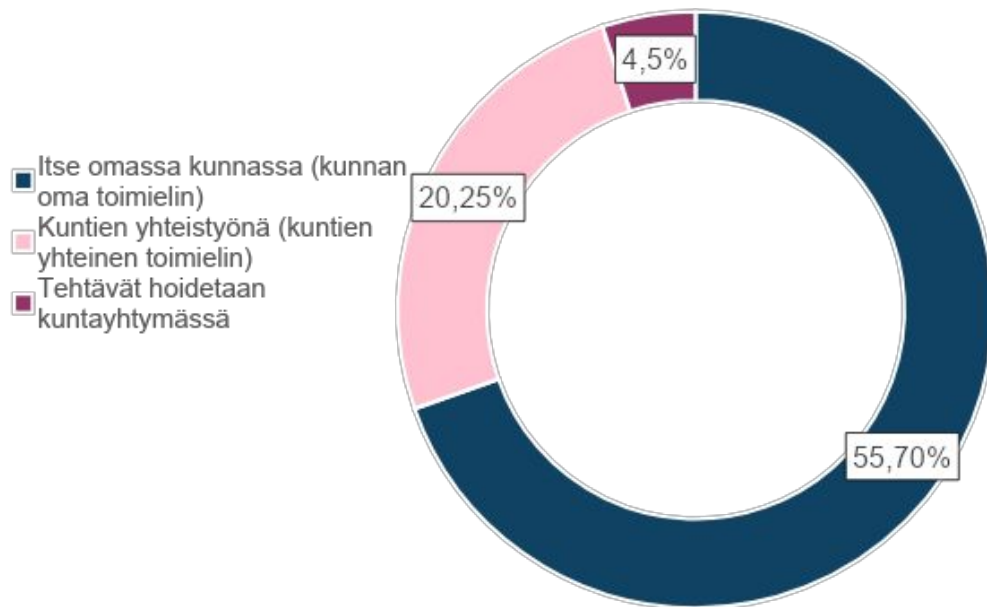

Mitä muita kunnan tehtäviä ympäristönsuojeluviranomaisen
tehtävistä vastaava toimielin hoitaa?

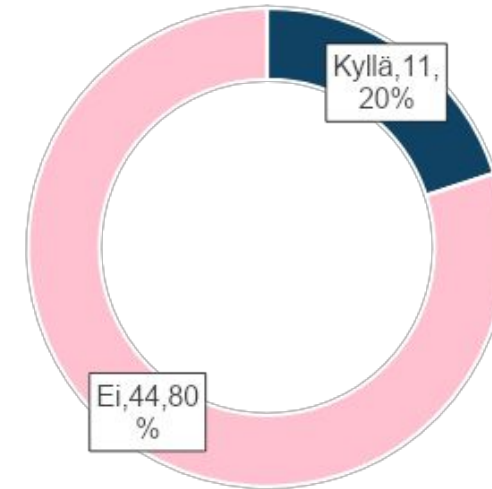

Ympäristönsuojeluhallinnon organisaatio

Onko kunta sopinut viranhaltijayhteistyöstä?

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävien järjestäminen, kaikki kyselyyn vastanneet (n=79).

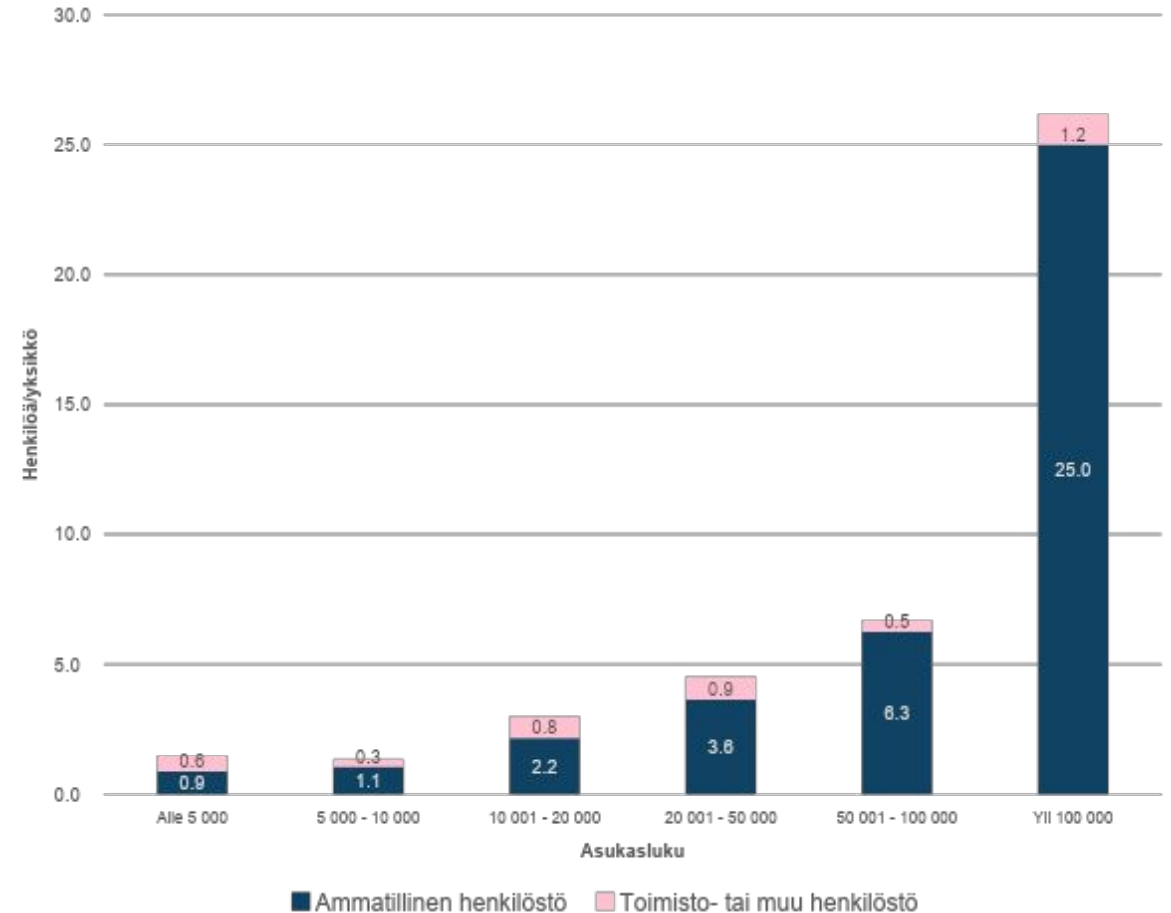

Viranhaltijayhteistyö niissä kyselyyn vastanneissa kunnissa, jotka hoitavat ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävät itse omassa kunnassa (n=55).

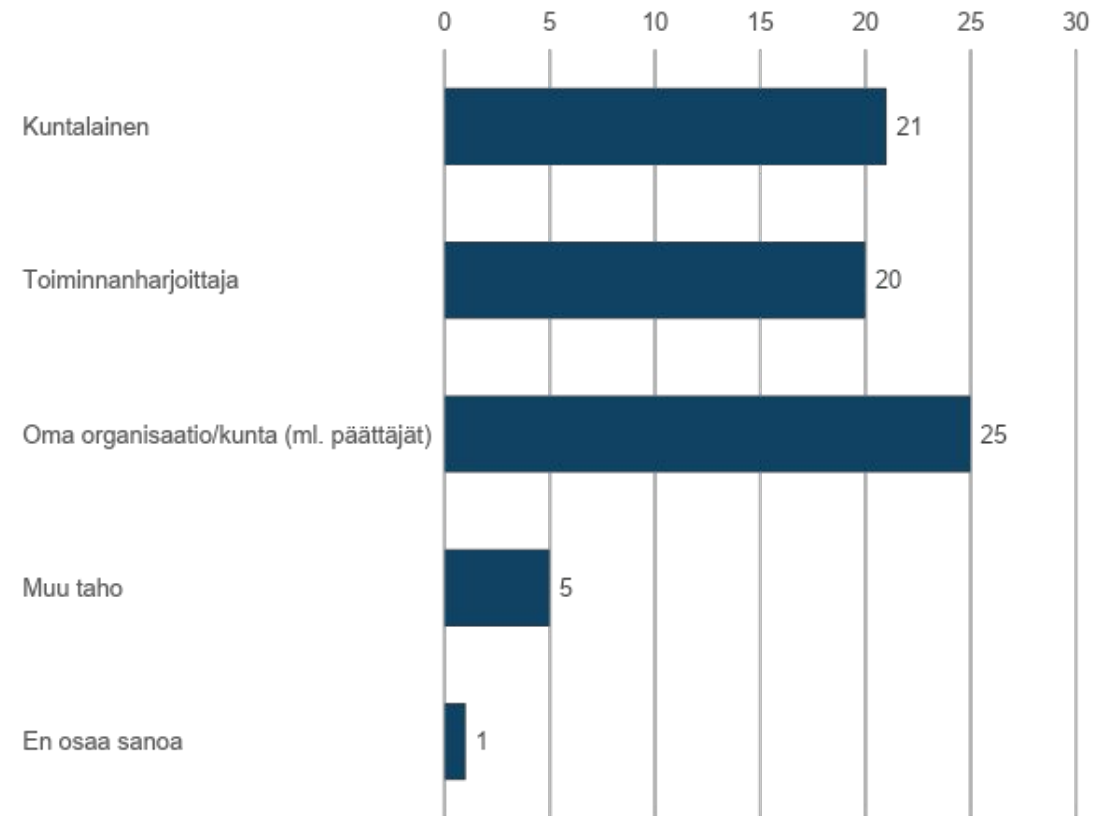
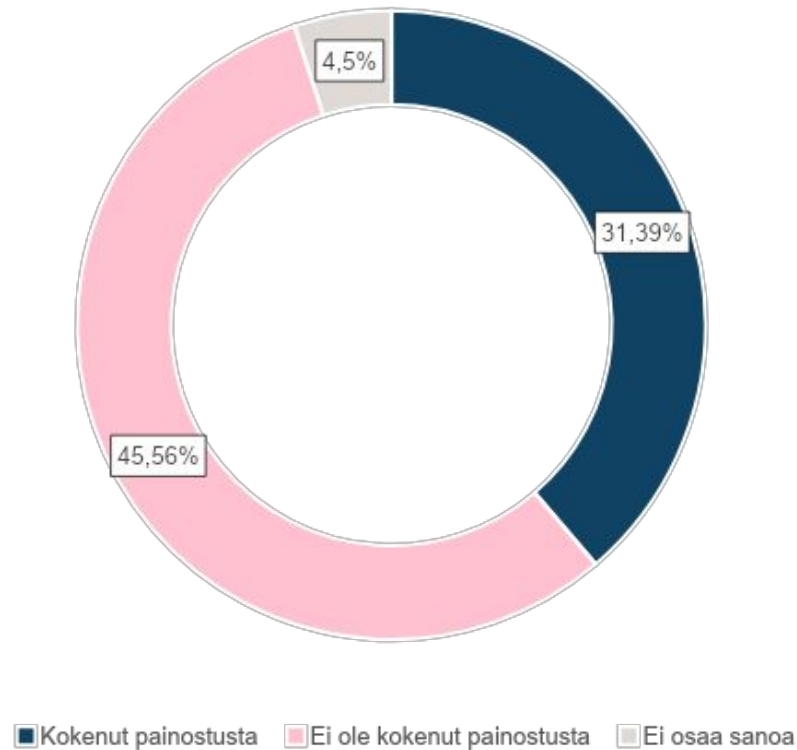
Ympäristönsuojeluhallinnon henkilöstö

Yksikkökoko (alueen asukasluku)	Vastanneet yksiköt	Ympäristönsuojelun ammatillinen henkilöstö			Toimisto- tai muu henkilöstö		
		Henkilöä/ yksikkö	Henkilöä/ 1 000 as	Htv:t yhteensä	Henkilöä/ yksikkö	Henkilöä/ 1 000 as	Htv:t yhteensä
Alle 5 000	5	0,9	0,29	0,6	0,6	0,23	0,2
5 000 - 10 000	20	1,1	0,14	1,0	0,3	0,04	0,2
10 001 - 20 000	18	2,2	0,14	2,1	0,8	0,05	0,4
20 001 - 50 000	25	3,6	0,12	3,4	0,9	0,03	0,4
50 001 - 100 000	6	6,3	0,08	5,9	0,5	0,005	0,4
Yli 100 000	5	25,0	0,07	24,9	1,2	0,01	1,0
Koko maa	79	4,0	0,14	4,0	0,7	0,05	0,4

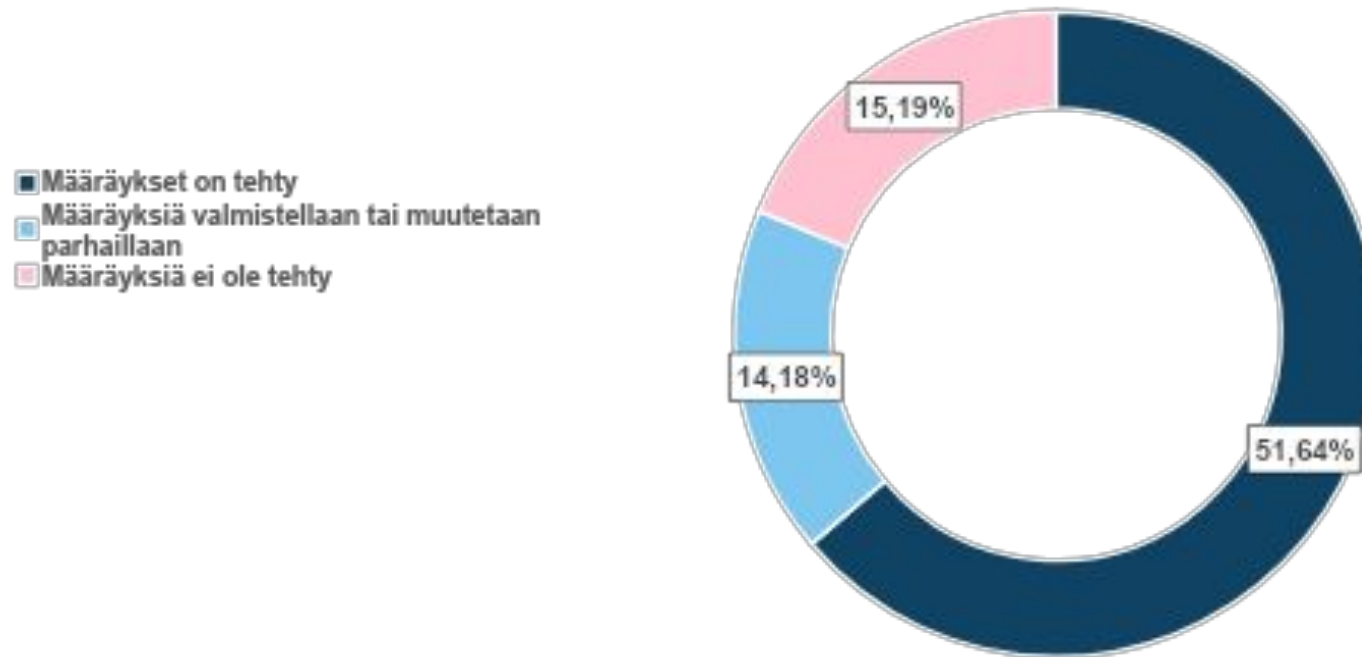
Ympäristönsuojelun ammatillinen sekä toimisto- ja muu henkilöstö kyselyyn vastanneissa yksiköissä keskimäärin vuonna 2021. Jaotteluperusteena on käytetty kunnan tai yhteisen ympäristönsuojeluviranomaisen toimialueen asukaslukua

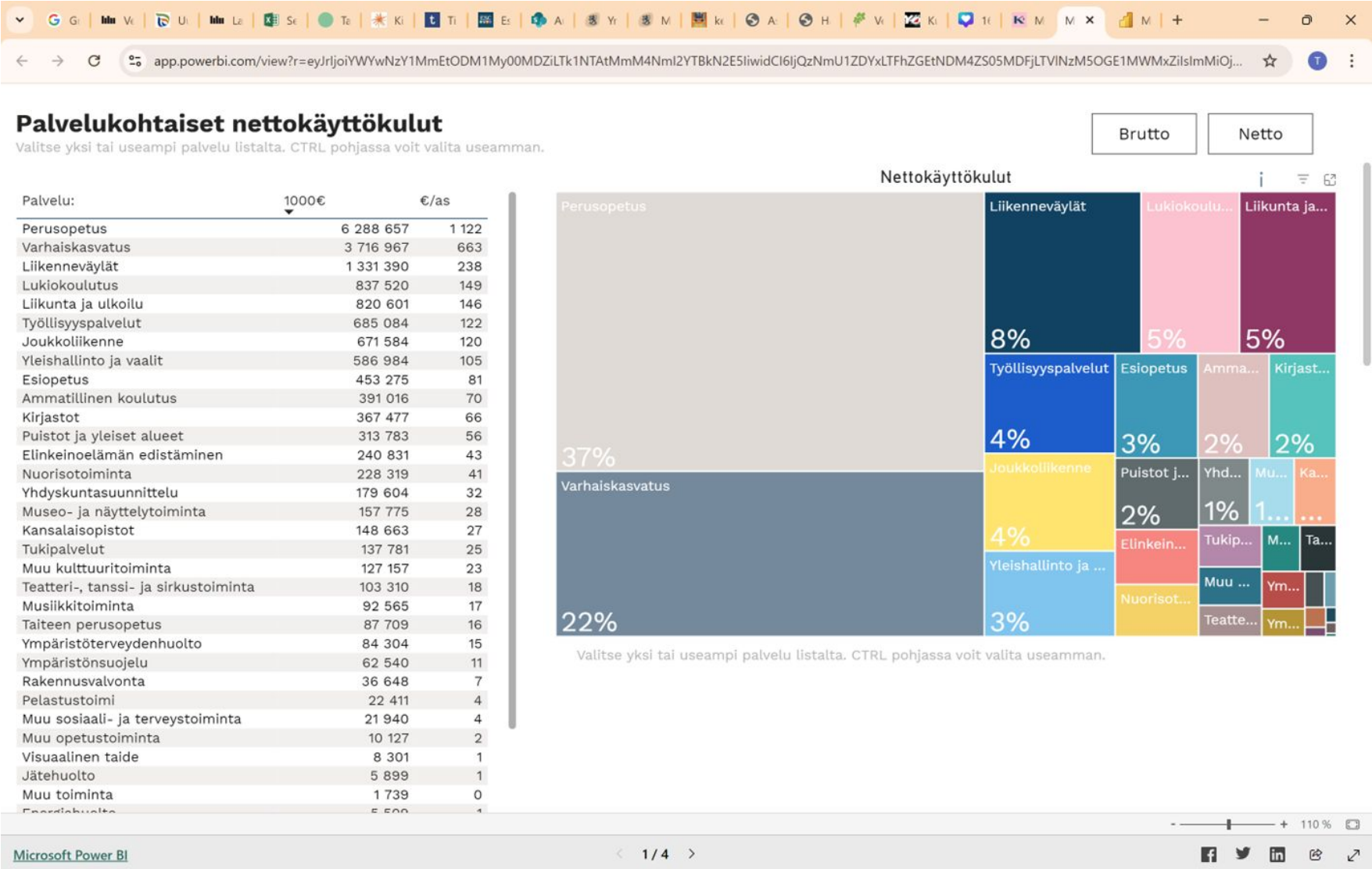
Viranhaltijoiden kokema painostaminen ja toiminnan riippumattomuus

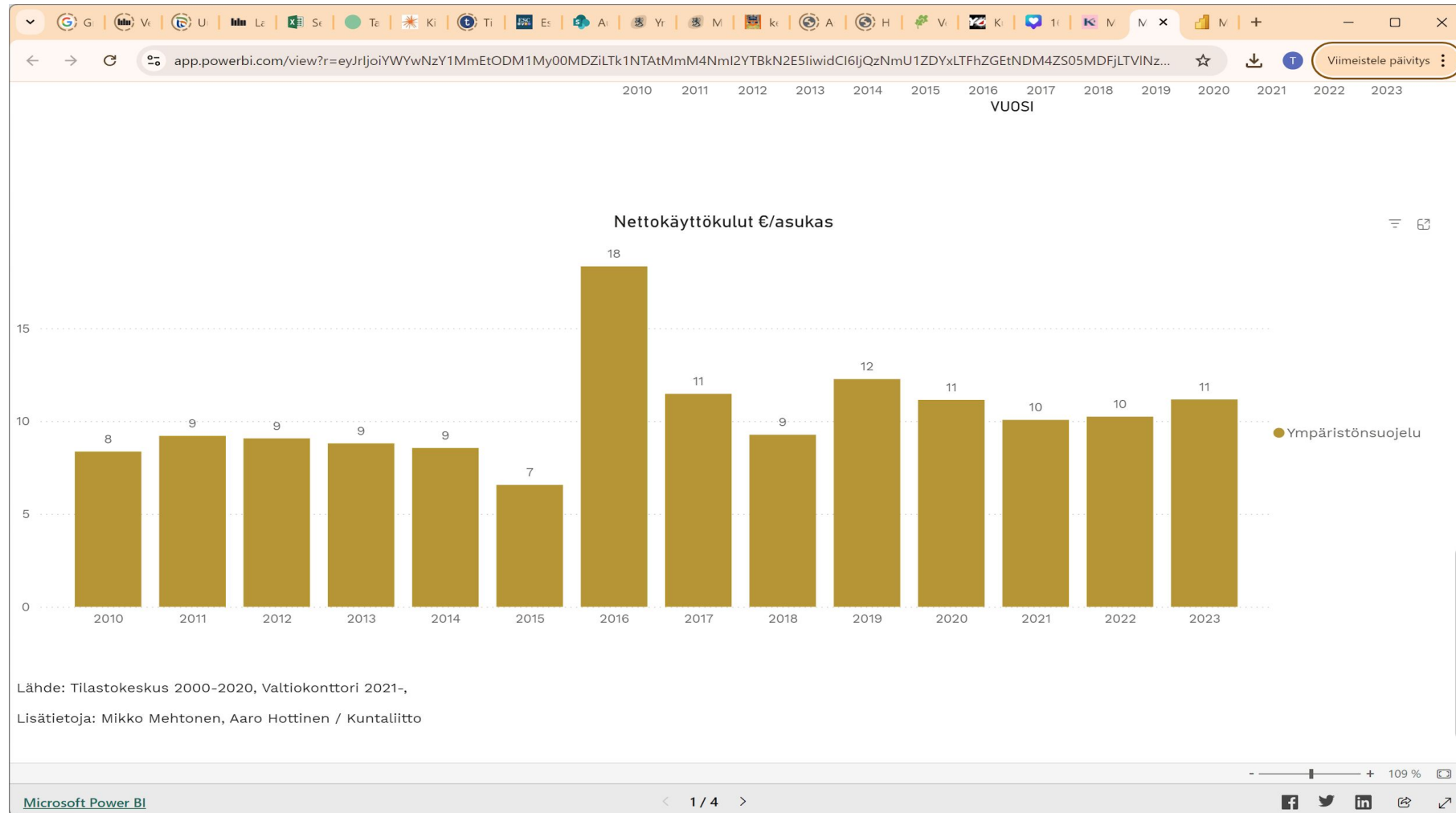
Ympäristönsuojelumääräykset

Palvelukohtaiset nettokäyttökulut

Ympäristönsuojelun nettokustannukset / asukas (koko Suomi)

Syksy 2024-kevät

HE:n antamisen aikataulu:

- **Vk 41: Weser-pykälät, YSL, VL ja VesienhL (YM)**
- **Vk 41: YVR-muutos (YM)**
- **Vk 46: Ysl-muutokset luvanvaraisuuteen, lumenkaato (YM)**
- **Vk 47: CRMA yhteyspiste + etusijamenettely**
- **Vk 48: Lunastuslaki (OM)**
- **Vk 50: Nettonollateknologiahankkeiden yhteyspiste (YM)**
- **Vk 50: Metsäkatoasetus _ lainmuutokset (MMM)**

- **2025:**
- **Vk 5 (2025): Sakon täytäntöönpanolaki (YM)**
- **Vk 6: UE-lain muutokset (Red III)(YM)**
- **Vk 7: YLP-laki (YM)**
- **Vk 7: YSL-muutos, tarkistamismenettely (YM)**
- **Vk 9: Skuutti-laki (LVM)**
- **Vk 18: VHL:n muutokset (MMM)**
- **Vk 20: Alueidenkäyttölaki (YM)**

Myytti lakihankkeet - Nyt eduskunnassa

Syksy 2024-kevät

- **Jätelain muutos, vaihe I (YM)**
- **Vk 37: Ilmastolain muutos (YM)**
- **Rakentamislaki – korjaussarja I (YM)**
- **YSL jätevesipykälän muutos (YM)**
- **YSL-muutos otsoni ja fluorivalvonta (YM)**
- **Merituulivoima talousvyöhykkeellä (TEM)**

Myytti-työt syksy 2024

Syksyn lakiryhmät

- YLP-laki ja merituulivoima loppumetrit (Marko)
- VHL:n kokonaisuudistus (Marko, Pete)
- Alueidenkäyttölaki – 9/2024 (Minna)
- Yhdyskuntakehittämislaki (kaavojen toteuttaminen ja maapolitiikka) - 8/2025 (Minna)
- Yhdyskuntarakentamislaki (yl. alueet, hulevedet yms.) – 8/2025
- Rakentamislain nojalla annettavat asetukset (Minna)
- Jätelaki – mm. jätehuoltovastuut, uusi kiertotalouslaki (1-3 lakiesitystä) (Marko)
- Terveysuojelulain kokonaisuudistus (Marko)
- Tuulivoimaloiden purkuun liittyvät rakentamislain säädökset (Minna ja Marko)

Syksyn opastyöt

- YM:n aurinkovoimaopas
- Ymp. taksaopas
- Muutoksenhakuopas – yth (Marko), rakentamislaki (Sampsa)
- Rakennusjärjestysmalli
- Delegoitiopas – taulukko yth

Syksyn EU-asiat

EnnallistamisA, JätevesidirektiiviD, IlmalaatuD, GigabitA, **NettoNollaA**, JäteD, Kriittiset raaka-aineetA, **MaaperäD**, RED3-D + kans. Tp. ja EED, IED ja E-PRTR-A, tuulivoimapaketti

Vesihuoltolain uudistus

Paavo Taipale, yhdyskuntatekniikan päällikkö, Suomen Kuntaliitto ry

Kunnan rooli vesihuollossa – mikä pysyy

- Kunnalla on vesihuoltopalvelun järjestämisvelvollisuus, jos
 - suurehkon asukasjoukon tarve TAI
 - terveyden- tai ympäristönsuojelulliset syyt
- Kunta päättää vesihuoltolaitoksen toiminta-alueesta
- Kunnan terveydensuojeluviranomainen ja ympäristönsuojelu-viranomainen ovat VHL:n mukaisia kunnan valvontaviranomaisia
- Vesihuollon kustannukset tulee kattaa asiakkailta perittävillä maksuilla
 - Maksujen tulee olla tasapuoliset ja kohtuulliset ja niihin saa sisältyä enintään kohtuullinen tuotto omistajalle
- Kunta voi sopia vesihuoltolaitoksen kanssa siitä, että laitos vastaa hulevesien *viemäröinnistä*

Keskeisiä ehdotettuja lakimuutoksia ja niiden vaikutuksia vesihuoltoon

-
1. Vesihuoltolaitoksen määritelmän muutos
 2. ”Vesi on meidän” -sääntely
 3. Toiminta-alueet ja liittämisvelvollisuuden muutokset
 4. Suunnittelujärjestelmän muutokset, ml. omaisuudenhallinta
 5. Julkisuusvalvonnan kehittäminen
- Kokonaisuutena lisätään (yksityiskohtaista) sääntelyä.
 - Kunnille ja vesihuoltolaitoksille lisää tehtäviä tai tehtävien tarkennuksia
 - Osa tehtävistä lisää kunnan velvoitteita ja työmäärää, osa helpottaa tai edistää toimintaa
 - Lisää valvontatarpeita, erityisesti ELY-keskuksen osalta, mutta ei kuitenkaan turvaa valvonnan resurssointia
 - Porkkanat rakennemuutokseen puuttuvat

Vesihuoltolaitoksen määritelmän muutos

- Vesihuoltolaitoksen määritelmä yhdenmukaistettaisiin terveydensuojelulain talousvettä toimittavan laitoksen määritelmän kanssa
 - Palvelee vähintään 50 asukkaan vesihuoltoa tai jakelee/kerää vettä yli 10 m³/vrk, myös tukkuvesilaitokset kuuluvat soveltamisalaan
- Selkeyttää vesihuoltolaitosten hallinnollista asemaa
 - Samankokoisia laitoksia kohdellaan yhdenvertaisesti
- Lisää vesihuoltolain soveltamisalan piiriin tulevaa vesihuoltolaitosten asiakasmäärää, mikä on perusteltua

Vesi on meidän -sääntely

- Kunnalle velvoite säilyttää määräysvalta omistamissaan laitoksissa ja kunnalle etuosto-oikeus alueensa vesihuoltolaitosten myyntitilanteissa
- Säännöksellä luodaan peruslähtökohdaltaan täysin uudenlaista sääntelyä
 - Kunnalle mm. velvollisuus kiinteän omaisuuden omista-miseen järjestämisvastuullaan olevan tehtävän osalta
 - Rajoittaa tietyiltä osin kuntien itsehallintoa
- Ehdotetun kunnan etuosto-oikeussääntelyn kohdentumista ja perusteita on vielä tarpeen tarkentaa ja selkeyttää

Liittämisvelvollisuuden muutokset

- Pääsäännöksi tulisi toiminta-alueella olevan kiinteistön liittämisvelvollisuus riippumatta kiinteistön sijainnista
- Ehdotetaan, että ympäristönsuojeluviranomainen voisi periä maksu liittämisvelvollisuudesta vapauttamista koskevasta hakemuksesta (11 § ja 17 c § (hulevesi))
 - Liittämisvelvollisuuden muutos keskitetyn vesihuollon järjestämisen kannalta hyvä muutos (10 §), vesihuoltolaitoksen velvoitteet ja oikeudet tasapainoon
 - Ympäristönsuojeluviranomaiselle maksun perimisen mahdollisuus on myönteistä, mutta **se olisi tarpeen laajentaa hakemusasioista laajemmin valvontatehtäviin (mm. hallintopakkoasiat)**
 - Muutos lisännee YSVOn työkuormaa siirtymävaiheessa ja siirtymävaiheen sääntelyyn on kiinnitettävä huomiota

Vesihuollon järjestäminen, kehittäminen ja toiminta-alueet

- **Kunnan määräämä toimielin** vastaisi vesihuoltolain mukaan kunnalle kuuluvista tehtävistä
- Kunnan tulee laatia ja pitää ajan tasalla **kunnan vesihuoltosuunnitelma**
 - Erillisen suunnitelman laatimisvelvoite palautetaan (oli voimassa 2001-2014)
- Kunnan tulee **tarkistaa/määrittää kaikkien vesihuoltolaitosten toiminta-alueet tai päättää, ettei toiminta-aluetta tarvita**
 - Toiminta-alueen kriteereitä ja toiminta-aluepäätöksen sisältövaatimuksia tarkennetaan
 - Turhaa hallintoa tulisi välttää etenkin tilanteissa, joissa mikään osapuoli ei koe toiminta-aluetta tarpeelliseksi
- **Toiminta-alueen supistamista** koskeva sääntely selkeytyy ja toiminta-alueen rauettaminen kokonaan tulee mahdolliseksi
 - Tarpeellinen muutos vähenevän väestön alueille
 - Vesihuoltolaitoksen tai kunnan vesihuollon turvaamisvelvoitteen ajallinen ja taloudellinen rajaaminen tarpeen
- **Kunnalle ehdotettu uusi vesihuollon turvaamisvelvoite** (9 b §)
 - Ei tarpeellinen, koska on epämääräinen (seurauksiltaan arvaamaton) sekä päällekkäinen ja osin ristiriitainen 6 §:n järjestämisvelvollisuutta koskevien säännösten kanssa

Maksut ja tuotot

- Vesihuoltolaitosten **maksujen kustannuskattavuuden toteutumista** tarkoitus säännellä ja valvoa (ELY) aiempaa enemmän, niin yli- kuin alikatteisuuden osalta
 - Kohtuullinen tuoton tuloutusmahdollisuus omistajalle ehdotetaan sidottavaksi laitoksen omaisuudenhallintasuunnitelman toteutumiseen
 - Tuottoa suurempi valtakunnallinen haaste kuitenkin alikatteiset maksut
 - **Vaatii kuntapäättäjiltä rohkeutta maksutarkistuksiin**
- **Velvoite periä perusmaksua on hyvä uudistus**, sen sijaan ehdotettu käyttömaksun eriyttämismahdollisuuden käyttö voi käytännössä jäädä vähäiseksi

Mitä hyvää uudistus tarjoaa kunnalle?

- Tuo suunnitelmallisuutta vesihuoltopalvelujen toteuttamiseen ja taloudenhallintaan
- Kannustaa alueelliseen yhteistyöhön (ei rahaa!)
- Kannustaa/velvoittaa vesihuollon kustannusten kattamiseen maksutuloilla => vähentää kunnan rahoitustuen tarvetta, JOS päättäjillä riittää rohkeus maksujen asettamiseen kustannuksia vastaavalle tasolle
- Mahdollistaa nykyistä laajemman maksujen perimisen ympäristönsuojelu-viranomaisen eräistä hakemusmenettelyistä ja valvontatoimenpiteistä
- Mahdollistaa ympäristöviranomaisen valvontaa varten välttämättömän tiedonsaannin ja tarkastukset asiakkaan kiinteistöllä

Mitä uhkia uudistus voi tuoda kunnalle?

- Lähinnä eräiden suurten kaupunkien vesihuoltolaitosten tuloutukset omistajilleen voivat pienentyä keskipitkällä aikavälillä, jos tuloutusten valvonta tehostuu lain edellyttämällä tavalla
- Ympäristönsuojeluviranomaisen työmäärä kasvaa ainakin väliaikaisesti muutaman vuoden kuluessa lain voimaantulosta, koska liittämisvelvollisuuden muutokset lisännevät vapauttamishakemusten määrää
- Riski kunnan tuen tarpeelle erityisesti pienillä vesihuoltolaitoksilla kasvaa, jos päättäjät eivät kykene tarvittaviin vesihuoltomaksujen tarkistuksiin
- Ehdotettu 9 b §:n mukainen kunnalle säädettävä vesihuollon turvaamisvelvoite voi johtaa arvaamattomiin kunnalle kustannuksia aiheuttaviin seurauksiin, joiden vaikutusta ei ole edes yritetty arvioida
 - Jos vesihuoltolaitokset eivät selviydy velvoitteistaan, kunnan olisi turvattava alueen vesihuolto myös toiminta-alueen ulkopuolella, jos laitos on tarjonnut siellä palvelujaan
 - Voi vauhdittaa osuuskuntien alasajoa ja johtaa paikallisesti merkittäviin kustannuksiin kunnalle

VHL ja norminpurku ne yhteen soppii...

Uusi velvoite kunnalle

- Vesihuoltotehtävistä vastaavan toimielimen määrääminen
- **Valvontaviranomaisten toimivallan ”täsmentäminen” ja laajenevat tehtävät**
- Velvollisuus säilyttää määräysvalta vesihuoltolaitoksessaan
- Velvollisuus laatia vesihuoltosuunnitelma (+lausuntopyyntövelvoite ELYltä)
- Toiminta-aluepäätösten tekeminen kaikille vesihuoltolaitoksille ja niiden tarkistaminen määräajoin, **päätöksen tekeminen toiminta-alueen tarpeettomuudesta**, toiminta-aluepäätöksen sisältövaatimukset
- **Vesihuollon turvaamisvelvoite**
- **Kunnan valvontaviranomaisen velvoite välittää tieto vesihuollon merkittävästä häiriötilanteesta ELYlle**
- Kohtuullisen tuoton kytkeminen vesihuoltolaitoksen omaisuudenhallintasuunnitelman toteutumiseen
- **LISÄKSI runsaasti kaikkia vesihuoltolaitoksia koskevia uusia velvoitteita**

Kunnalta poistuva velvoite

- Ympäristönsuojeluviranomaisen on pyydettävä terveydensuojeluviranomaisen lausunto vesihuoltoverkostoon liittamisestä **vain tarvittaessa**

Ratkaisut luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi tehdään usein paikallisesti

Kuva: Riku Lumiaro, SYKE.

**LUONTO
KUNNAT**

Luontokunnat-verkosto tukee kuntien työtä monimuotoisuuden hyväksi

luontokunnat.fi
[#luontokunnat](#)
[#lähiluonto](#)
[#kuntavaalit](#)

Luontokunnat-verkosto

- Perustettu kunnissa tehtävän luontotyön tueksi syyskuussa 2020
- Mukana noin 245 henkilöä reilusta 125 kunnasta > **Liitytään henkilöjäsenenä > Ei edellyttä sitoumuksia ja toimenpiteitä kunnalta**
- Keskeisimpänä tavoitteena on kuntien yhteistyön ja verkostoitumisen avulla saada kuntien potentiaali entistä paremmin käyttöön ja tukemaan kunnan elinvoimaa
- Toimintaa koordinoivat yhteistyössä SYKE ja Kuntaliitto
- Edistää monella tapaa luonto- ja lumo-toimintaa kunnissa
- Autettu kuntia tunnistamaan vaikuttavimpia luonnon monimuotoisuusteemoja
- Tärkeitä luontoteemoja on valittu aamukahvi- ja koulutustilaisuuksien aiheiksi
- Tavoitteina hyvien käytäntöjen jakamisen ja verkostoitumisen helpottaminen, sekä ajankohtaisen tiedon ja koulutusten tarjoaminen
- Luontokunnat-verkoston aamukahvit 8.10. Suojelualueverkostoa tukevat luonnon monimuotoisuutta turvaavat alueet Suomessa – OECM-alueet kuntien näkökulmasta (12.11.2020)

luontokunnat.fi
#luontokunnat

Verkostoitumisesta tukea omaan työhön

- Kannattaa olla aktiivinen > osallistu Luontokunnat-verkoston aamukahveille ja tapaamisiin.
 - Pysyt kärryllä ajankohtaisista luonto- ja ympäristökysymyksistä.
 - Huomaat että muutkin ratkovat samoja haasteita > mahdollisuus verkostoitua.
 - Ymmärrät työsi tärkeyden.
- Kannattaa luoda paikallisia yhteistyöverkostoja naapuri- ja lähialuekuntien kanssa.
- Vaikka kuntasi ei ole mukana Luontoviisaat kunnat-verkostossa, pyri silti luomaan kuntaorganisaatiossasi poikkihallinnollisia työryhmiä.

Opas: Kunnan LUMO-ohjelma tekeminen

- Luontokunnat-verkoston tuottama yhdessä kuntien kanssa.
- Keskeinen ohjeistus kunnan LUMO-ohjelman tekemiseksi.
- Mahdollistaa suunnitellun ja tavoitteellisen luontotoiminnan kunnan elinvoimaisuuden parantamiseksi.
- Löytyy **Luontokunnat.fi** > Materiaalit-sivulta.

Kunnan LUMO-ohjelman tekeminen

Luontokunnat-verkosto

Miten laadin kunnan LUMO-ohjelman?

Mitä kaikkea minun pitää ottaa huomioon sen valmistelussa?

Keitä kaikkia tulee osallistaa LUMOn laadinnassa?

Miten LUMO jalkautetaan kunnassa niin että kuntalaiset kokevat siitä yhteistä omistajuutta?

Näihin ja moniin muihin kysymyksiin Kunnan LUMO-ohjelman tekeminen - opas antaa vastauksia.

Luontoviisaat kunnat –verkosto

- Tavoitteelliseen toimintaan pyrkivä verkostonosa perustettiin 31.1.2023
- **Kunta liittyy valtuuston, hallituksen tai muun vastaavaa toimivaltaa käyttävän tahon päätöksellä verkoston jäseneksi sekä sitoutuu verkoston kriteereihin**
- Kriteerit koostuvat luontokadon hillintätoimista ja linjauksista, joilla kunta sitoutuu vähentämään oman toimintansa luontoa heikentäviä vaikutuksia ja edistämään luonnon monimuotoisuutta
- Kriteerit laadittu yhdessä kuntien kanssa seminaareissa ja työpajoissa
- Luontoviisaaksi kunnaksi hakevalla kunnalla on neljä vuotta aikaa täyttää kriteerit jäseneksi hyväksymisen jälkeen
- Liittyminen on mahdollista jatkuvasti
- Mukana 9 kuntaa kuten Janakkala, Vihti, Urjala, Vantaa ja Espoo, lisäksi moni kunta valmistelee liittymistä.

**LUONTO
KUNNAT**

luontokunnat.fi
[#luontokunnat](https://twitter.com/luontokunnat)

ILMASTO- KUNNNAT

Tukea kuntien tavoitteelliseen ilmastotyöhön

www.kuntaliitto.fi/ilmastokunnat pauliina.jalonen@kuntaliitto.fi #ilmastokunnat

Miltä näyttää kuntien ilmastotyö 2024?

Ilmastokyselyyn vastanneita kuntia 119

90 %

suomalaisista
asuu kunnassa,
jolla on
ilmastotavoite

80 %:ssa

kunnista
ilmastotyö
juurtunut
kohtuullisesti
osaksi kunnan eri
toimintoja

80 %:lla

kunnista
on
ilmastosuunnite
lma
tai se on
valmisteilla

56

%:lla

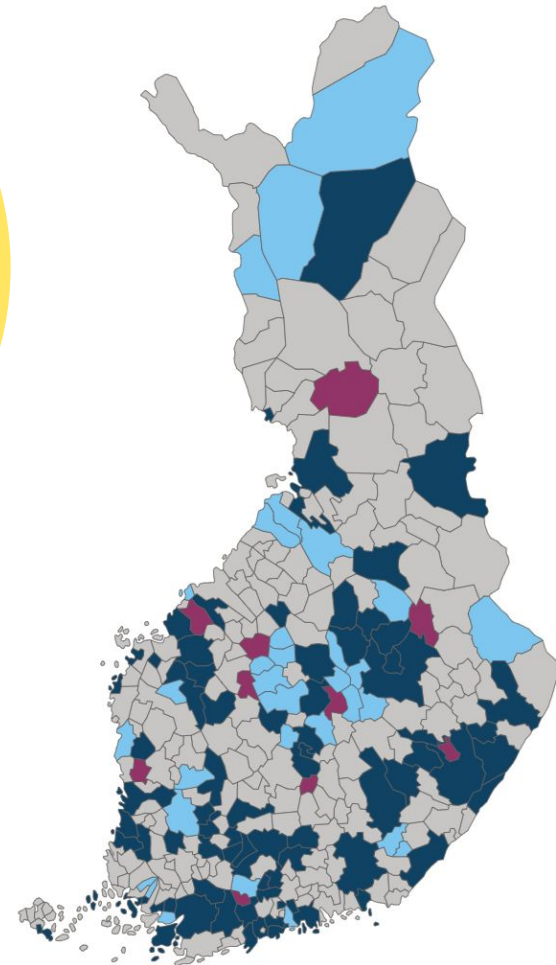
kunnista
ilmastotavoitt
eita
strategioissa

30 %

kunnista
työskentelee
kokopäiväinen
ilmastoasiantuntija

21 %

vastaajista piti
todennäköisenä,
että Suomi on
hiilineutraali 2035

- On ilmastotavoite
- Ilmastotavoite valmisteilla
- Ei ilmastotavoitetta

5 miljoonaa suomalaista asuu kunnassa, jolla on ilmastotavoite

- **Yleisin tavoite:**

- **55 %:**lla tavoitteena on vähentää päästöjä 80 % ja/tai olla hiilineutraali vuoteen 2030 mennessä.
- **24 %:**lla tavoitteena on olla hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä.

- Muita tavoitteita oli **21 %:**lla vastanneista kunnista, yleisimmin pienillä kunnilla.

- mm. ”Hiilineutraali vuoteen 2025”, ”90 % päästövähennys vuoteen 2030”.

- **Mitä suurempi kunta on kyseessä, sitä todennäköisemmin kunnalla on myös ilmastotavoite.**

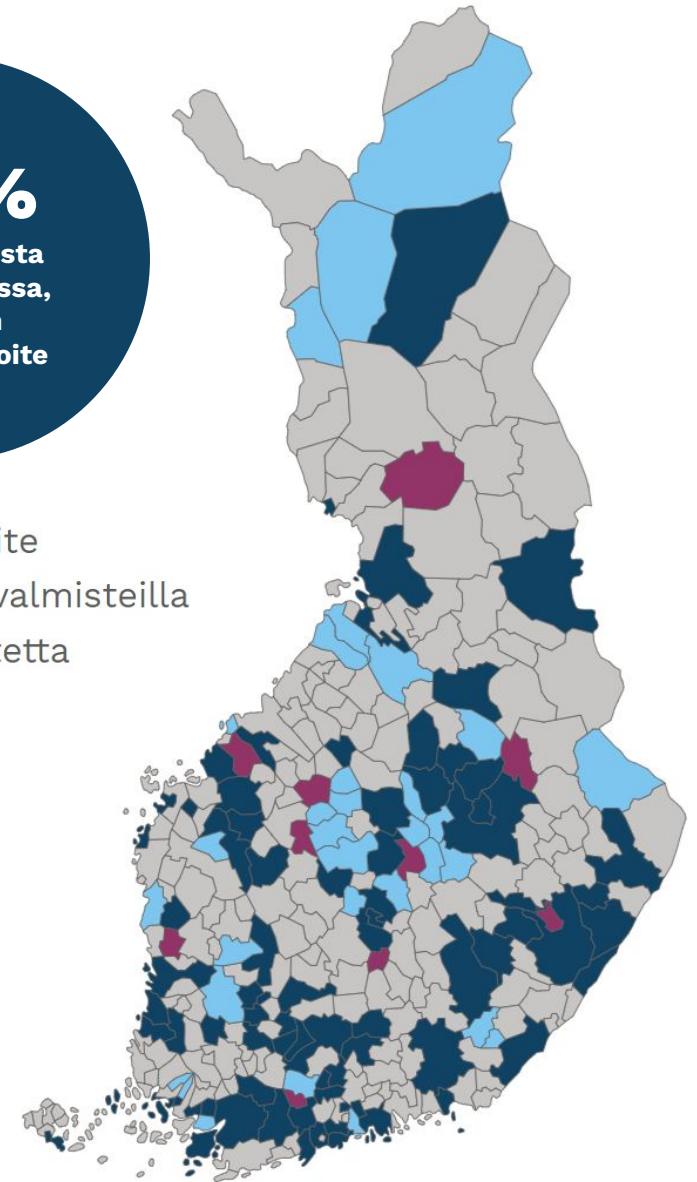
- Resurssien puute suurin syy tavoitteen puuttumiselle

90 %

suomalaisista
asuu kunnissa,
joilla on
ilmastotavoite

- On ilmastotavoite
- Ilmastotavoite valmisteilla
- Ei ilmastotavoitetta

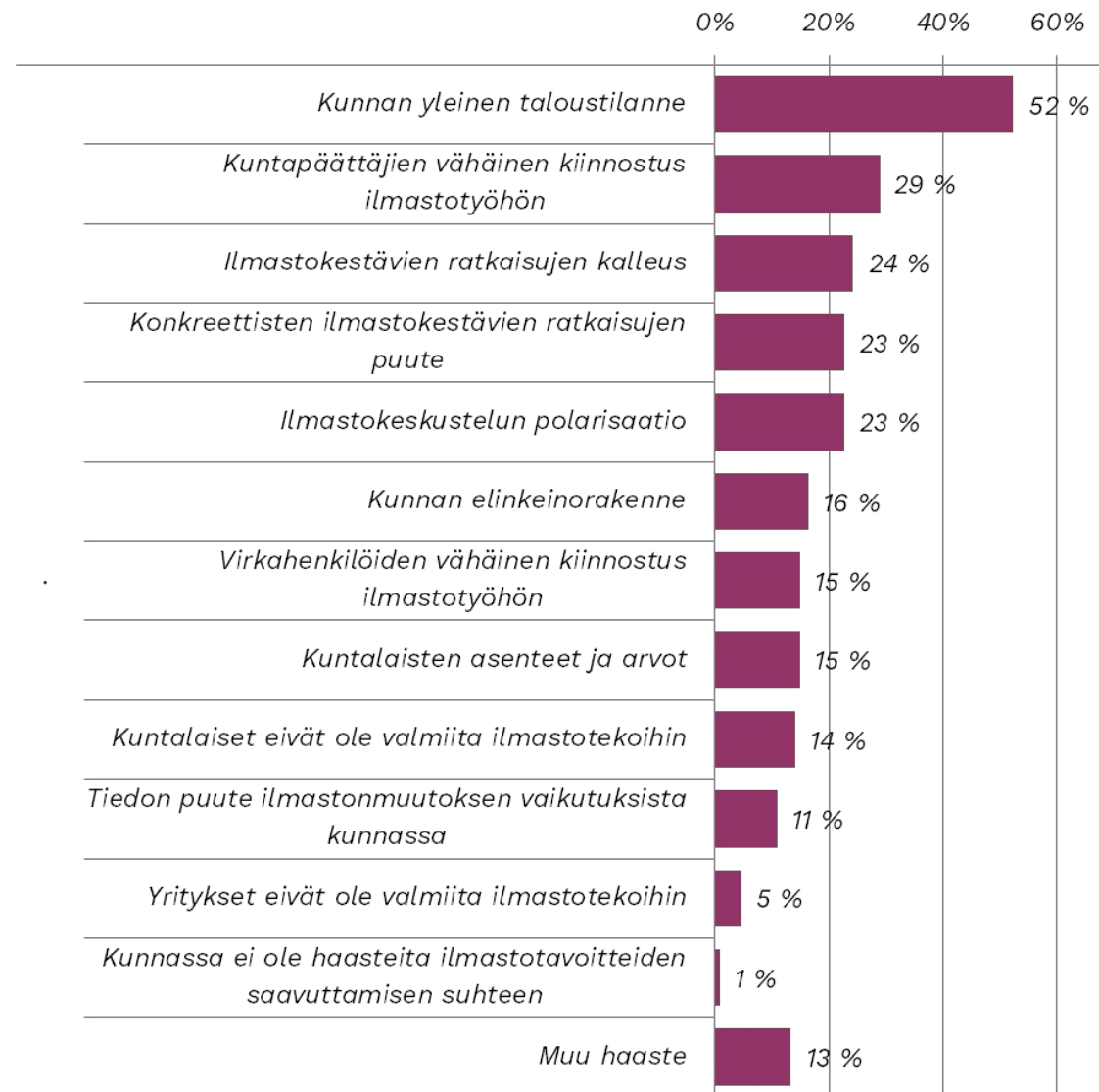
56 %:lla
kunnista
ilmastotavoitteita
strategioissa

Ilmastotyön haasteet kunnissa

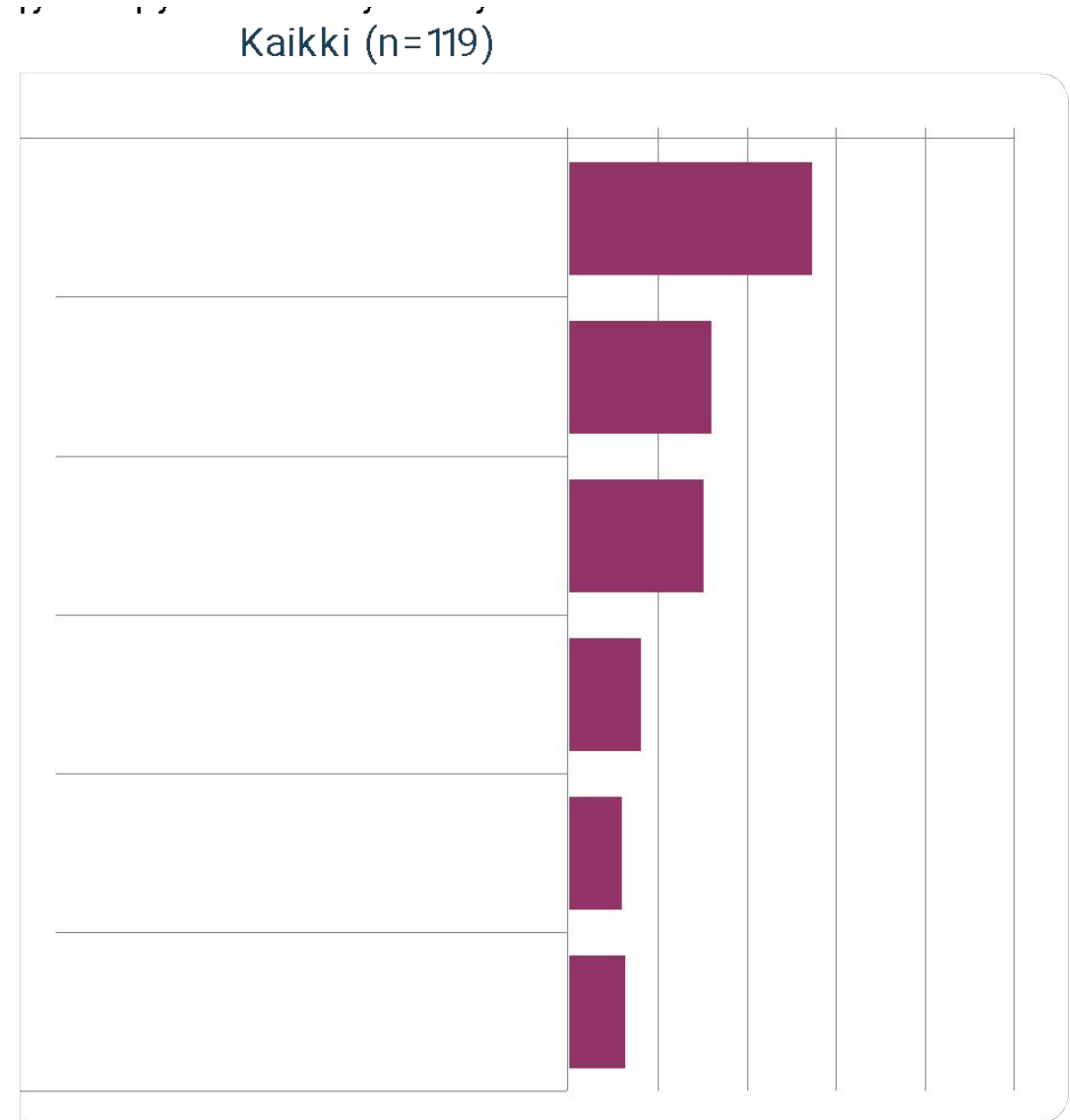
- Suurin haaste **kunnan taloustilanne**
- Lisäksi:
 - **Kuntapäättäjien vähäinen kiinnostus ilmastotyöhön**
 - **Ilmastokestävien ratkaisujen kalleus**
 - **Konkreettisten ilmastokestävien ratkaisujen puute**
 - **Ilmastokeskustelun polarisaatio**
- Muina haasteina esitettiin mm. resurssien puute ja poliittisen tahtotilan puute kunnassa ja kansallisesti.

n=128

Ilmastotyön organisointi kunnassa

- Ilmastotyötä tehdään useimmin oman työn ohessa (55 % vastanneista kunnista).
- Erillinen henkilö on osoitettu 30 %:ssa vastanneista kunnista.
- Osa-aikainen henkilö on noin joka kymmenennessä vastanneessa kunnassa.
- Noin joka kolmannessa vastanneessa kunnassa työtä koordinoi poikkihallinnollinen ryhmä.
- Muita organisointitapoja olivat seudullinen ilmastokoordinaattori ja resurssin ostaminen toisesta kunnasta.

Kuntien luotto omiin ja kansallisiin ilmastotavoitteisiin on heikentynyt

Kunnan tavoitteet:

- Vastanneista kunnista **41 %** arvioi, että kunta saavuttaa omat ilmastotavoitteensa
- Vuonna 2021 **55 %** vastanneista kunnista arvioi, että kunta saavuttaa ilmastotavoitteensa

Kansalliset tavoitteet:

- Vain **21 %** piti todennäköisenä, että Suomen tavoite olla hiilineutraali 2035 mennessä toteutuu
- Vuonna 2021 Suomen tavoitteiden toteutumiseen uskoi **40 %**

Ennallistamisasetuksen tilannekatsaus

EU:n biodiversiteettistrategian toimeenpanoa

Ennallistamisasetus

- Neuvostossa 12.4.2024 ei ennalta odotetusti sopua
- Parlamentti hyväksyi, ympäristöministerit eivät
 - Belgia pyrki löytämään ratkaisun kesän alussa.
 - Viimeinen ympäristöneuvosto Belgian kaudella oli 17.6., missä asetus sai määräenemmistön, 20 jäsenmaata kannatti (66,07 % väestöstä)
 - Kuusi maata, Suomi mukaan lukien vastusti esitystä ja Belgia pidättäytyi äänestämästä.
- EU-tasolla: 20 % soveltamisalaan kuuluvista maa- ja merialueista ennallistettava 2030 mennessä; kaikki ennallistamistarpeen piirissä olevat ekosysteemit 2050 mennessä; ennallistettavien alueiden tilan on pysyttävä hyvänä
- Pölyttäjien väheneminen pysäytettävä 2030 mennessä
- Maatalousekosysteemit: kuivatuista suopelloista ennallistettava 30 % 2030 mennessä, 2040 mennessä 40 %; ja 2050 mennessä 50 %
- Metsäekosysteemien biodiversiteettiä vahvistettava 6 indikaattorin osalta

8 artikla

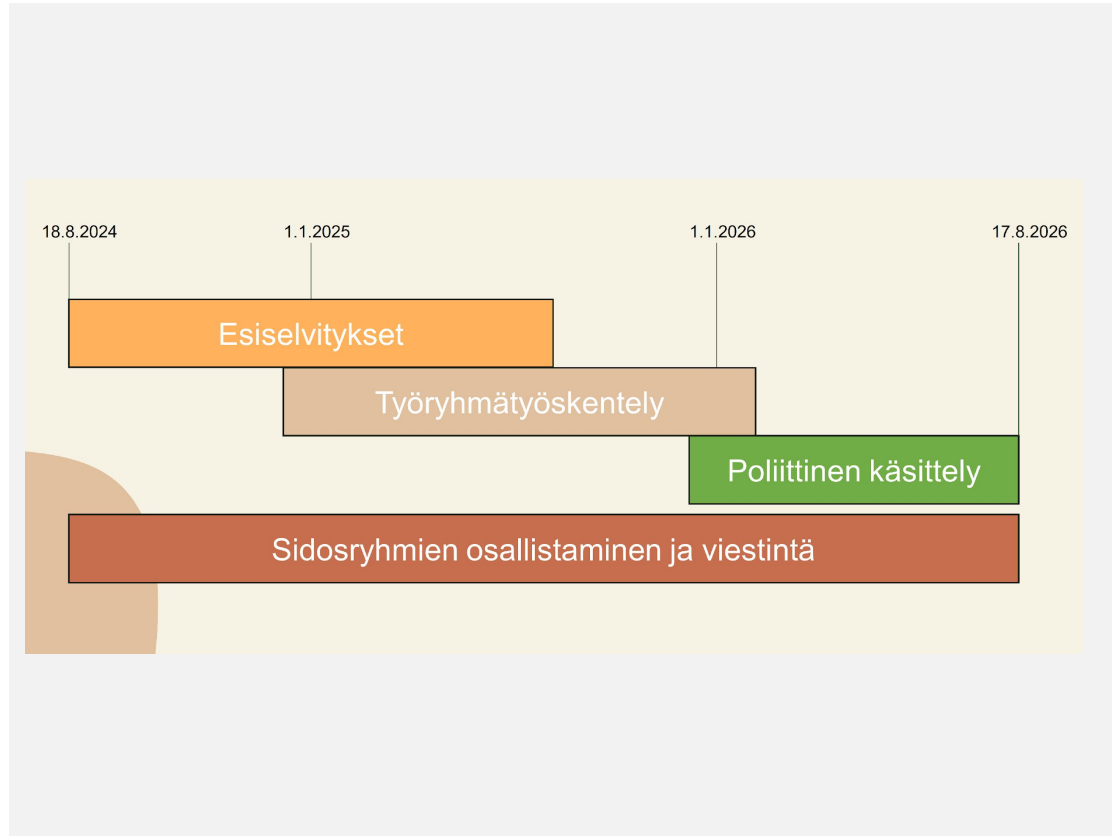
Kaupunkiekosysteemien ennallistaminen

- 1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että 31 päivään joulukuuta 2030 mennessä **14 artiklan 4 kohdan mukaisesti määritetyillä kaupunkiekosysteemialueilla** kaupunkivihreän ja kaupunkipuuston latvuspeiton **kansallisessa kokonaispinta-alassa** ei tapahdu nettohävikkiä vuoteen ... *[tämän asetuksen voimaantulovuosi]* verrattuna. **Sovellettaessa tätä kohtaa jäsenvaltiot voivat jättää kyseisten kansallisten kokonaispinta-alojen ulkopuolelle kaupunkiekosysteemialueet, joissa kaupunkivihreän osuus kaupunkikeskuksissa ja kaupunkiklustereissa ylittää 45 prosenttia ja kaupunkipuuston latvuspeitto ylittää 10 prosenttia.**
- 2. Jäsenvaltioiden on 1 päivään tammikuuta 2031 mennessä **saavutettava** kaupunkivihreän kansallisen kokonaispinta-alan kasvava kehityssuunta, **mukaan lukien rakennuksiin ja infrastruktuuriin integroitu kaupunkivihreä, 14 artiklan 4 kohdan mukaisesti määritetyillä kaupunkiekosysteemialueilla, joka mitataan joka kuudes vuosi 1 päivästä tammikuuta 2031 alkaen, kunnes saavutetaan 14 artiklan 5 kohdan mukaisesti vahvistettu kaupunkivihreän tyydyttävä taso.**
- 3. Jäsenvaltioiden on saavutettava kasvava kehityssuunta kunkin 14 artiklan 4 kohdan mukaisesti määritetyn kaupunkiekosysteemialueen kaupunkipuuston latvuspeiton osalta, joka mitataan joka kuudes vuosi 1 päivästä tammikuuta 2031 alkaen, kunnes saavutetaan 14 artiklan 5 kohdan mukaisesti vahvistettu tyydyttävä taso.

- Suomessa monet kunnat tekevät jo itsenäisesti hyvää ja tärkeää työtä luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi.
- Hyväksyttyyn ennallistamisasetukseen saatiin kuntien ja kaupunkien kannalta hyviä muutoksia erityisesti kaupunkiekosysteemien ennallistamista koskevaan artiklaan (art 8)
- Asetus tuli voimaan 17.8.
- Kaksi vuotta aikaa laatia kansalliset ennallistamissuunnitelmat.
 - Komissio arvio 6 kk kuluessa
 - Jäsenvaltioiden viimeistely ja julkaisu 6 kk kuluessa komission havainnoista

- Ennallistamisasetus saattaa estää kunnissa hyväksytyjen, voimassa olevien kaavojen toteuttamista.
 - EU-kunta maankäyttötoimivaltakysymys
- Asetukseen pitäisi saada art 8 osalta määrän ohelle laatukriteerejä vaikka delegoituun säädökseen, missä huomioitaisiin myös tai peräti ensisijaisesti laatu.
- On erittäin epätodennäköistä, että ennallistamisasetus voisi vaikuttaa uusien asuinrakennusten rakentamiseen niissä 63 kunnassa, joita 8 artikla koskee, koska Suomen kaupunkien taajaan asutun alueen viherpeitteisyys on yli 45 prosenttia.
- Tarkastelua tehdään kaupunkiekosysteemialueella, joka on joko (a) koko kunta tai (b) kunnan kaupunkimaisen osa-alueet, mahdollisesti laajennettuna kaupungin lähialueella. Ekosysteemialueet voidaan muodostaa myös yhdistämällä rinnakkaisten kuntien kaupunkimaiset alueet yhdeksi kaupunkiekosysteemialueeksi.

Kansallinen ennallistamissuunnitelma

Kuva Ympäristöministeriö

- Ennallistamissuunnitelma 2 v kuluessa asetuksen voimaantulosta
- Artiklakohtaiset teemaryhmät valmistelevat suunnitelmaa
- Sidosryhmät osallistetaan laajapohjaisesti koko valmistelun ajan erillisen suunnitelman mukaisesti ja teemakohtaiset tarpeet huomioiden
- Kaupunkiympäristöjen teemaryhmässä myös Kuntaliiton ja C6-kaupunkien edustus, muuten vain kuullaan asiantuntijoita.
- Työryhmät aloittavat vuoden vaihteessa

BD-työryhmän syksyn 1. kokous 9.10. klo 9-11 Suomen Kuntaliitto ry

28:24 Aloita Avaa ikkunaan Keskustelu Ihmiset 26 Nosta Reagoi Näkymä Muistiinpanot Lisää Kamera Mikrofoni Jaa Poistu

FI GOV HKI ALE... Ala-Honkola O... Otsamo An... Vanhala Pe... Viitasalo M...

SIDOSRYHMÄYHTEISTYÖ
Vuorovaikutussuunnitelman mukaisesti

Kansliapäällikön vetämä ohjausryhmä
Projektiryhmä
Teemaryhmien puheenjohtajat

Maa- ja sisävesiluontotyypit sekä lajien elinympäristöt ja virtavedet sekä tulvasanteet Art. 4 & 9
Meriluonnon tilan parantaminen Art. 5
Kaupunkiympäristöt Art. 8 & 13
Maatalousympäristöt ja pölyttäjäkannat Art. 10 & 11
Metsäluonto Art. 12

Biodiversiteettiohjausryhmä
Biodiversiteettityöryhmä

Lainsäädäntöhanke
Suunnitelman valmistelu, osallistaminen, päätöksenteko, muutoksenhaku
Kunkin työryhmän tunnistamat muutostarpeet lainsäädäntöön

Ala-Honkola Outi (YM) (ulkoinen)

Kansallinen luonnon monimuotoisuus-strategia ja toimintaohjelma

- Tausta: Luontokato jatkuu Suomessa - hallitusohjelman kirjaus, luonnonsuojelulain (9/2023) 13 § sekä YK:n luonnon monimuotoisuutta koskeva yleissopimus ja EU:n biodiversiteettistrategia.
- Edellisen hallituskauden aikana ei tavoitteista huolimatta saatu strategiaa valmiiksi.
- Nyt lausuntopalautteen perusteella karsittu strategia valmistelussa, joka huomioi myös hallitusohjelman kirjaukset. Tällä hetkellä 22 tavoitetta.
- Tavoite saada valtioneuvoston päätettäväksi 2024.
- Samaan aikaan valmistelussa toimintaohjelma, 76 toimenpidettä.
- Toimintaohjelmassa huomioidaan luonnonsuojelurahoituksen merkittävä pieneneminen edellisestä hallituskaudelta.

- Toimenpiteiden tarkoitus koskevat valtionhallinnon lisäksi muitakin sidosryhmiä; monet toimialat laatineet jo omia tiekarttojaan.
- Vaikutukset arvioidaan yhdessä strategian kanssa (SOVA).
- Suomen luonnon monimuotoisuuden strategian ja toimintaohjelman työryhmä 2023–2026 (BD-työryhmä), Kuntaliitto mukana.
- **Päämäärä: Vuoteen 2030 mennessä luontokato on pysäytetty ja luonnon monimuotoisuus alkaa elpyä niin, että vuonna 2035 Suomi on luontoposiitivinen.**
 - Viimeistään strategiakauden lopussa Suomi on luontoposiitivinen, eli luonnon monimuotoisuuteen vaikuttavat toimet ovat kokonaisvaikutuksiltaan myönteisiä niin, että luonnon monimuotoisuuden tila on vähintään samalla tasolla kuin 2020.
- Helmikuun lopun versio on toimitettu eteenpäin poliittiseen käsittelyyn. Vieläkään ei vielä tarkempaa tietoa neuvotteluista.
- Taulukon täyttämistä toimenpiteiden toimeenpanon yksityiskohdista jatketaan ministeriöiden kanssa (mm. aikataulut ja rahoitustarpeet)
- Strategia lausunnoille todennäköisesti ehkä joskus??? Meneekö seuraavalle hallitukselle?

EU:n biodiversiteettistrategian kansalliset sitoumukset

- Kuntaliitto edustettuna: EU:n biodiversiteettistrategian toimeenpanoon liittyvien Suomen kansallisten sitoumusten laatiminen, sitoumusten valmistelun ohjausryhmä
- Sitoumusten määräaika oli vuoden 2022 loppu, ei toteutunut.
- Ennen Suomen sitoumusten toimittamista EU:lle, niistä tehdään valtioneuvoston periaatepäätös. Suomen sitoumukset piti toimittaa komissiolle vuoden 2023 aikana.
 - Ei toteutunut
- Suomessa tärkeä periaate tavoitteiden saavuttamisessa on vapaaehtoisuus. Helmi- ja METSO-ohjelma tukevat osaltaan tavoitteiden saavuttamista yksityismailla.

Tulevia tilaisuuksia ja koulutuksia

- **Vesilakipäivä** 29.10. etäkoulutus
- Maaperä kuntoon –päivät 30.-31.10. Hämeenlinna/hybridi
- Ympäristö- ja vesilupapäivät 6.-7.11. Helsinki
- **Ympäristönsuojelun peruskurssi** 27.11.-28.11. etäjakso, hallintopakko haltuun 3.12., lähipäivät 11.-12.12. Tampere, muutoksenhaku kunnan ympäristöasioissa 17.12. (etä)
- **Ympäristöjohton päivät** 5.2.-6.2.2025 Turku
- Ympäristönsuojelun viranomaispäivät 10.-11.6.2025
- <https://koulutus.fcg.fi/>

Verkostoidu, vaikuta ja opi yhdyskunta ja ympäristö teemoissa

Uutiskirje Yhdyskunnat ja ympäristö

<https://www.kuntaliitto.fi/kuntaliitto/palvelut/kuntaliiton-uutiskirjeet>

- **Verkostot, tapahtumat, koulutukset**
<https://www.kuntaliitto.fi/kuntaliitto/palvelut/verkostot-ja-tapahtumat>
- **Julkaisut:** <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut>

Uudistamme asiakaspalveluamme.
Ota yhteyttä uuden
neuvontapyyntölomakkeen kautta.

Vi förnyar vår kundtjänst.
Tag kontakt via blanketten
i rådgivningstjänsten.

Yhdyskunta ja ympäristö -verkostot

- **Toimialajohdon verkosto**

- Kaupunkiympäristöjohdon verkosto

- **Palvelu- ja ammattiryhmäkohtaiset verkostot**

- Maapolitiikan verkosto
- MAL-verkosto <https://mal-verkosto.fi/>
- MRL-juristit
- Rakennusvalvonta
- Kaupunkien liikenneinsinöörit
- Kuntien puhtaiden ajoneuvojen verkosto
- Kuntien skuuttiverkosto
- Toimitilajohdon verkosto
- Kuntien kiinteistörekisterinpitäjien verkosto
- Kuntien kunnossapitäjät
- Kuntien infrarakennuttajat
- Kuntien paikkatietoasiantuntijat
- Kuntien osoiteasiantuntijat
- KEHTO-foorumi <https://kuntateknikka.fi/kehto/>

- Jätehuoltoviranomaisten viranhaltijaverkosto
- Kunnallinen jätehuolto
- **Ympäristöjohdon verkosto**
- **Ympäristöviranhaltijat**
- Ympäristöterveysjohtajien verkosto
- Turvallinen ja kriisinkestävä kunta –verkosto
- Suurten kaupunkien asemakaavapäälliköt
- Keskisuurten kaupunkien yleiskaavapäälliköt
- Verkkokaavoittaja
- Kaupunkisuunnittelujohtajat
- Maakuntien liittojen suunnittelujohtajat
- Kuntien energiaverkosto
- C6 energiaverkosto
- **Ilmastokunnat**
<https://www.kuntaliitto.fi/yhdyskunnat-ja-ymparisto/ymparisto/ilmastonmuutos/ilmastokunnat>
- **Luontokunnat** <https://luontokunnat.syke.fi/>
- **Luontoviisaat kunnat**
<https://luontokunnat.syke.fi/luontoviisaat-kunnat/>
- **EU vihreän siirtymän ennakkovaikuttamisen kuntaryhmä**

Yhdyskunta ja ympäristö -verkostot

- **Kansainväliset verkostot**

- Pohjoismaisten kuntaliittojen ympäristöverkosto
- CEMR: Expert Group on waste & circular economy
- CEMR: Climate Change and Energy Transition Expert Group
- CEMR: Expert group on environment
- Covenant of Mayors

EU:n vaikutus kuntiin

45%

Kunnanhallitusten päätösasioista yhteensä noin 45 prosenttia liittyy suoraan tai välillisesti EU-säädöksiin (v. 2022-2023)

EU:n vaikutukset vaihtelevat toimialoittain

Hankintapäätös tai kaavoituspäätös on tyypillinen päätösasia, jolla on suora yhteys EU:hun

EU-vaikutusasioiden jakautuminen tutkimuskunnissa esityslista-asian pääasiallisen sisällön mukaan

Asiasisältö	%-osuus kaikista EU-asioista
EU-asiat yhteensä	100 %
--Niistä	
Ympäristöasiat (kaavoitus, rakentaminen, ympäristö, liikenne, energia, vesi jne)	33 %
Kilpailuasiat (julkiset hankinnat, valtiontuki, kuntaomisteiset yhtiöt, kiinteistökaupat)	30 %
Työelämää, henkilöstöä, maahanmuuttoa ja yhdenvertaisuutta koskevat asiat	14 %
Talous ja tilintarkastus	12 %
EU:n aluepolitiikka (rakennerahastot jne)	6 %
Digitalisaatio	2 %

**Kuntapäättäjä ja -tekijä:
Tarvitsetko apua?
Kysy asiantuntijoiltamme
osoitteessa
[Kuntaliitto.fi/neuvontapyynto](https://kuntaliitto.fi/neuvontapyynto)**

Kiitos!

Tommi Maasilta
ympäristöpäällikkö, yhdyskunta ja ympäristö yksikkö

tommi.maasilta@kuntaliitto.fi
09 711 2127

66

www.kuntaliitto.fi

KUNTA LIITTO